

У пошуках майбутнього удару

Віктор СКОРИК,
оглядач "СП"

Генерал Міллі весь час давав "скептичні" оцінки, а тепер виявилось, що той його "скептицизм" мав реальне підґрунтя. Не все він міг говорити прямо, але кризь його дипломатичні висловлювання проглядалися тривога і розуміння тих помилок в оцінках і діях, яких припускались політики. Його колега, генеральний полководець ЗСУ Залужний, теж лаконічно і стисло, але чітко сигналізував аларм — тривогу і серйозні застереження щодо реального стану у поточному моменті війни і вказував на зволання у вирішенні нагальних проблем у ході реалізації допомоги Україні з боку наших партнерів.

Ще влітку минулого року було зрозуміло, що боєприпаси в ЗСУ закінчуються, їх не тільки бракувало у співвідношенні проти ворога 1:20, як це було на початку війни, а й виникла загроза взагалі повного обнулення. Саме тоді наші партнери це зрозуміли і наважились на постачання перших артилерійських систем західного зразка, до яких на складах НАТО були певні запаси снарядів. Але невчасне розуміння характеру цієї війни як переважно артилерійської війни, до якого на той час ще не дійшли тамтешні аналітики та політики, завадило прийняти рішення розгорнути негайне виробництво боєприпасів на теренах НАТО задля подальшого забезпечення ЗСУ, яке все більше і більше почало переходити до роботи на західних зразках військової техніки.

Ще одним джерелом поповнення боєприпасів, але вже для техніки радянського зразка, що є на озброєнні України, терміново мав стати запуск виробництва снарядів радянських калібрів безпосередньо у себе, в Україні, до чого з часом дійшла нарешті чинна українська влада, але з величезним запізненням. Це коли ще й не згадувати про те, що до 24 лютого 2022 року українська влада не тільки

Той факт, що масштабний літній наступ Збройних Сил України виявився повільним і відбувається не за графіком тих планів, що намічались, вже визнаний всіма, у тому числі високопосадовцями держав — наших західних партнерів, політиками і військовими, а також вищим керівництвом України і представниками Генерального штабу. Чому так сталося і як це виправити — від правильних, вчасних, швидких відповідей на ці питання залежить успіх подальшого ходу подій у цій війні. З такою аналітикою на попередніх етапах війни погано впорались і наші партнери, і наші політики. Хоча меншою мірою це стосується військовиків, насамперед Генеральних штабів США і України.

не озброювалася, а навіть роззброювалася, аби задобрити Росію і не спровокувати її масштабного наступу, хоча насправді ця безглузда віктимність ще більше надихала агресора до бліцкригу, що він тоді й спробував зробити, впевнений у своєму тріумфі. І лише завдяки найбільш героїчній частині українського суспільства, яка жертвовно і героїчно кинулась боронити свою Батьківщину, той бліцкриг провалився, і війна перейшла в нову фазу, у якій Україна вже не була гарантованою жертвою, як на те розраховував Кремль, і як це вважали всі аналітики та політики у світі. І це не той модний "чорний лебідь", це справжній і гідний "білий лебідь" постійного духу свободи українського народу, який був неочікуваним для всіх, хоча є споконвічним символом лебединої вірності свободі всіх поколінь українців. Цей "лебідь" — не виняток, він — закономірність, закарбована в українській ментальності, в характері українців.

Помилки в оцінках стану речей дають хибні дороговкази до неправильних або невчасних дій. До речі, один із яскравих прикладів ляпів фальшивої аналітики стався нещодавно у зв'язку з "заколотом" Пригожина, який тотально всіма аналітиками всіх мастей і всіх держав був визначений як справжній бунт. Насправді цей "бунт" був постановочним театральним актом Кремля, вчиненим задля зміцнення своїх позицій усередині самої імперії, виявлення і знищення залишків опозиції будь-якого гатунку й кольору, і

"правих", і "лівих". Ця вистава стала фактом переходу Москви до наступної фази свого існування — до махрового тоталітаризму, "розбудови" імперського фашизму нацистського розливу. Натомість хибність аналітики, для якої "бунт" є справжнім, призвела до хибних уявлень про слабкість Кремля, що суперечить суворим реаліям. Така хиба заважає зробити правильні висновки і виконати правильні дії відповідно до реалій. Така "аналітика" — це доктринальна хвороба, замінена на зверхньому ставленні до реальної Москви, нерозумінні її природи, слабкому знанні і частково є даниною стратегічному політичному інфантілізму або й бажанню вдатися до банальної пропаганди, а не до реальних дій.

Дивовижно, але Кремль у цій оборудці легко обдурив всіх "аналітиків", хоча й дещо ризикував репутаційними втратами та можливостями несподіваних для себе результатів у ході такої масштабної театралізованої вистави. Проте все вийшло гладко і без зривів, згідно зі сценарієм. Він обдурив тому, що "аналітики" самі "напросились" — Кремль намалював тим "путчем" саме таку картинку, яку аналітики недолуго очікували. Їх обдурили тому, що вони, по суті, самі того хотіли: побачити те, на що сподівались, а тому радо сприйняли бажане за дійсне, розслаблено тішачись, що тепер Москва ослабне і цю обридлу війну якось попустить із часом.

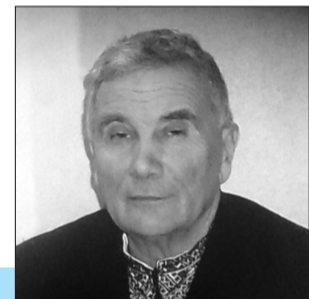
Продовження на стор. 2

ОЛЕНА БОНДАРЕНКО

6-7

КАЗИМИР ЯРЕМА

11

ЕДУАРД ОВЧАРЕНКО

15

ПЕРЕДПЛАТА—2023

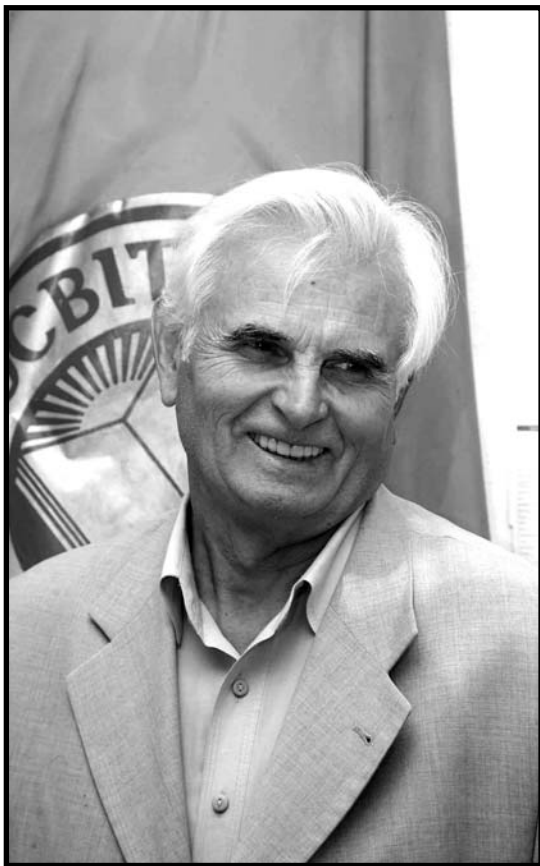
Тижневик "Слово Протівими" (індекс 30617) можна передплатити у відділеннях "Укрпошти" за допомогою "Каталогу видань України "Преса поштою" на 2023 рік (II півріччя)" з доставкою:

1 міс. — 28,39 грн.

3 міс. — 80,17 грн.

4 міс. — 108,56 грн.

Також можна передплатити нашу газету на сайтах "Укрпошти" <https://peredplata.ukrposhta.ua/> та ДП "Преса" <http://presa.ua/>

Пам'яті Миколи Нестерчука

Ось що написали в час прощання з М. Т. Нестерчуком його друзі.

Любов Голота, голова редакційної колегії “Слова Просвіти”:

“Сумно прощатися з людьми, яких знаєш десятиріччями. У церкві села Козаровичі відспівали Миколу Трохимовича Нестерчука, колишнього відповідального секретаря Центрального правління ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка. Майже три десятиріччя він був мотором просвітянських заходів, з ним знайомі і співпрацювали тисячі людей, сотні українців знають Нестерчука особисто. Пам'ятають його з мегафоном на всіх київських заходах — від 1989 року.

Його висока постать з просвітянським прапором в Шевченківські дні біля пам'ятника Шевченка — незабутня; пам'ятаємо його гостинність і бажання похачувати кавою чаєм кожного, хто приходив у “Просвіту” на пров. Музейний, 8, а згодом — на Хрещатик, 10-б. Завжди ділився тим, що мав, часто казав: “Я люблю дати людям щось хороше і потрібне”. Думаю, у багатьох учасників всіляких просвітянських конкурсів є цікаві книжки, на яких стоїть позначка “Дар “Просвіти” і підпис Миколи Нестерчука.

Він був зв'язковим з обласними, міськими, районними “Просвітами”, зустрічав і проводжав просвітян, які приходили в наш офіс. А ще було в 90-ті роки, коли вже легендарне печиво і чай “від Миколи” і його нехитрі бутерброди з власного дому для багатьох були обідом...

Навіщо я про це пишу, замість розповідати про нагороди, звання, уміння збирати представників інших громадських організацій, поєднуючи в спільні справи просвітянські ініціативи? Хочу підкреслити, що він не став лише функціонером, не був лицарем протоколу і печатки. Він був сердечною, усміхненою, приязною людиною — і таким його любили.

На прощанні ми почули багато добрих спогадів від його родичів, сусідів, друзів. Ми обіймали його дружину — пані Марію,

схожу на легку дніпровську чайку, поранену смертю свого чоловіка, вона кілька разів повторила, що останні два роки на пенсії, живучи душа в душу, дуже хотіли разом діждатися перемоги...

Восени, ближче до Воздвиження, Миколі Трохимовичу мало б виповнитися 82.

Він не виглядав на свої роки, а душа його вихлопувала юнацьку захопленість і молодечу любов до України...

Поховали Миколу Трохимовича Нестерчука на сільському цвинтарі, оточеному ланами квітучих соняшників, степовими травами, небом високим і вітром із самого Дніпра. Поховали з молитвами, а на поминальному обіді Павло Мовчан, Георгій Філіпчук, Дмитро Ломачук, Степан Брацонь, Світлана Фещенко, Тетяна Негрій, Володимир Семистяга, односельці й родичі зверталися до душі покійного і просили їй життя біля Господа, згадуючи дні і труди Українця Миколи Нестерчука, який “любив нас усіх, та найбільше любив Україну”. Без пафосу і натуги, а з сердечним теплом і світлом.

Прощайте і простіть, Миколо Трохи-

мовичу! Хай земля Вам буде пухом! Світла пам'ять”.

Василь Клічак, український поет, науковець:

Пам'яті Миколи Нестерчука

Пливли ми разом ув однім човні.
І сил не бракувало веслувати.
Якщо заносило на крутизні,
ти підставляв ручища вузлувати

і далі траєкторія човна
не змінювалась у непогоду.
І думка, що єднала нас, одна
підсилювалась, як весняні води.

І на твоє вже море зазіха
одвічний ворог, ця гидотна нечисть,
яка не знає відчуття гріха,
а все єство показує у втечах.

І хоч злетів ти раптом в небеса
із сивиною, нібито апостол.
Болить тебе скривавлена краса,
побачена на калиновім мості...

Хто порушує мовний закон

Троє з 16 видавців, які у 2022 році видали державною мовою менше, ніж 50% від усіх книжок, також порушили Закон України “Про забезпечення функціонування української мови як державної”. Про це повідомили на сайті Уповноваженого із захисту державної мови.

Наприкінці березня 2023 року мовний омбудсмен Тарас Кремень за зверненням Держкомтелерадіо розпочав перевірку 16 видавців, які, за даними Книжкової палати, у 2022 році видали державною мовою менше, ніж 50% від усіх назв книжкових видань.

Як повідомили в секретаріаті уповноваженого, з 16-ти видавців перевірити інформацію та отримати пояснення вдалося лише щодо 13-ти, а в діяльності трьох із них знайшли порушення частини четвертої статті 26 закону про державну мову. Щодо керівників видавництва склали протоколи про адміністративне правопорушення.

Водночас у секретаріаті зазначають, що кількість виданих ними книжок недержавною мовою насправді незначна, — від 2-х до 5-ти. Відповідно до поданих видавцями пояснень, основна причина правопорушення — вимушене тимчасове припинення роботи у зв'язку із повномасштабним вторгненням росії в Україну або проблеми з папером.

Мовний омбудсмен розповів, що під час перевірки вдалося виявити значно ширше коло проблем у видавничій справі: це насамперед невчасне або невиконане статистичне звітування видавців, а також з контроль за видавничою діяльністю в Україні.

“Нам не вдалося перевірити дані трьох видавців, які були вказані у переліку Держкомтелерадіо, бо вони змінили найменування та реквізити чи припинили свою діяльність. Значна частина видавців порушує закон та не подає до Книжкової палати обов'язковий примірник видання, що унеможливує точний облік виданих книг. Так далі не може бути”, — розповів Тарас Кремень.

За словами уповноваженого, внаслідок державного контролю створили конкретні рекомендації щодо розв'язання цих проблем.

“Надалі ми напрацюємо з Держкомтелерадіо та Книжковою палатою дієвий алгоритм визначення стану дотримання видавцями у 2023 році законодавства про державну мову. Держкомтелерадіо має вживати передбачені Законом про книговидання санкції до порушників, що не надають до Книжкової палати необхідну інформацію”, — наголосив мовний омбудсмен.

Як відомо, норми мовного закону, які регламентують використання державної мови у сфері книговидання та книгорозповсюдження, набули чинності 16 липня 2021 року. Вони передбачають, що не менше половини всіх виданих протягом року видавцем книжок мають бути українською мовою, також не менше 50% назв книжок, які продаються у книгарнях чи інших місцях розповсюдження, мають бути державною мовою, повідомляє “Українська літературна газета” з посиланням на chyto-mo.com.

“День Незалежності” — буде!

На День Незалежності кінооб'єднання “Вавилон'13” презентує документальний фільм Володимира Тихого, дія якого розгортається протягом одного дня, 24 серпня 2022 року, коли українці святкували 31-шу річницю відновлення незалежності України. Про це в Івано-Франківську на пресконференції повідомила комунікаційниця “Вавилон'13” Марія Кравченко.

“На День Незалежності ми презентуємо новий фільм від “Вавилон'13”, режисером якого став Володимир Тихий. Це світле й легке кіно. Це — ширий портрет українців. Ми зняли його у 2022 році, коли вся Україна святкувала помір сирен та інших подій”, — зазначила Кравченко.

За її словами, фільм має назву “День Незалежності”. Для його створення вісім знімальних груп торік, 24 серпня, виїхали

в різні міста та регіони і зафільмували, як українці відзначали цей день.

Кравченко переконана, що це кіно розповідає “про кожного з нас, показує, якими ми є”.

Володимир Тихий — український кінорежисер, сценарист та продюсер документальних та ігрових фільмів.

“Вавилон'13” — неформальне кінооб'єднання з виробництва короткометражного та повнометражного українського документального кіно, до якого входив цілий ряд відомих українських режисерів та операторів. “Вавилон'13” розпочав свою діяльність коротким відео: Prologue, що було записано на Михайлівській площі 30 листопада 2013 року.

За матеріалами “Укрінформу”

П'ята частина українців проживають за кордоном

Кількість українців, які проживають за кордоном, досягла нового максимуму. Згідно з дослідженням громадської організації “ОПОРА”, один із п'яти українців, або 20% населення, яке було до вторгнення Росії, перебувають за кордоном.

Аналіз даних з Міністерства закордонних справ та інших державних установ показав, що 8 мільйонів 177 тисяч українців проживають за кордоном (станом на 21 червня 2023 року). З них майже 6 мільйонів перебувають у Європі, тоді як понад 362 тисяч проживають в інших державах світу.

Андрій Савчук, аналітик Громадянської мережі “ОПОРА”, повідомив, що “з грудня 2022 року до березня 2023 року понад

1,8 мільйона громадян виїхали з України”. Він зазначив, що кількість людей в Україні знизилась на 700 тисяч за останній рік.

Однак, попри вищезгадані статистичні дані, більшість (75%) біженців, які виїхали з України після початку війни, планують повернутися. Із загального числа українців за кордоном 67% планують повернення в Україну.

Олександр Гладун, заступник директора з наукової роботи Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАНУ, прогнозує зміни в демографічному співвідношенні після війни. Він вважає, що “після війни співвідношення чоловіків і жінок збільшиться, оскільки більшість українців не повернеться з-за кордону”.

Віктор ТЮТЮН

Не випадково український переклад антиутопії Джорджа Орвелла називався “Колгосп тварин”. Символічно, що в передмові автор цього антисталінського твору зізнався: “Я добре свідомий того, що пишу для читачів, про яких нічого не знаю, та й вони, мабуть, ніколи не мали нагоди довідатися про мене”.

Ніби все правильно. Перекладач Ігор Шевченко (псевдонім “Іван Чернятинський”, 1947 р.) розповів Орвеллу, що його гіпотетичні читачі – переміщені особи, колишні радянські солдати, які десятками тисяч опинилися в полоні союзників з антигітлерівської коаліції та хотіли повернутися в сересер. Чому ж вчорашній комуніст і соціаліст “нічого не знає” про радянський народ? Бо так і було. Не міг той “народ” нічого знати про Орвелла, як і він – про народ.

Зате майбутнє комуністичного Інтернаціоналу, алегорично зображене у “Фермі тварин”, справділося. “Свиням” стало жити гірше. Але прикриті хряки не змирилися з крахом “колгоспу” і пішли війною проти людей.

Наші “підсвинки” сьогодні через “прислужні” телеканали та вцілілі друковані ЗМІ промивають мізки населенню “хорошими рюкмі”, через адміністративний вплив знищують національну культуру, шельмують державну мову. Під гаслами “України майбутнього” та “модерної України” фактично здійснюють путінську денацифікацію.

Якщо хоч раз погодитися з термінами “мишебратів” і “общая історія”, то це означатиме зречення Батьківщини. Ніколи москалі не допускали ні на день існування Незалежної України. У періоди свого ослаблення вони хитрували по-ленінськи: зменшували терор, дозволяли гопак і вишиванку, приручали “націоналів” посадами, нагородами, званями, послабляли економічний визиск ресурсів та цензуру.

Брехня й обман – основне в московській політиці від самого

Омріяні плани фронтового степу

Керівництво УРСР, очільники України Незалежної завжди перебували в московському силовому полі. Воно складалося з комуністичного диктату, мафіозного впливу і пропаганди. Тому, відвідуючи міста Донецького басейну та південні області, вони говорили на “общепонятном”. Вторгнення рашистів у лютому 2022 року викрило “мишебратів”, але залишило оторопілими багатьох: “А нас – за чьото?!”

початку. Боярин Бутурлін, що наглядав за дяками, брехав козакам, ніби цар Алексей Михайлович – нащадок Рюриковичів. Хоча ця династія перервалася і на Москві бояри обрали Романова з роду Кобила на царстві.

Вжите мною в попередній публікації словосполучення “кобила породиста” не зічв’я написане. До “весни народів” (1848 р.) талейранівський принцип “законних монархій” покладався в основу державотворення. Кобили-Романови обдурили весь династичний світ, продовжуючи ламати комедію, претендуючи на “інія дедичния землі” – територію держави Україна, утвореної волею соборного українського народу.

Справжнє шахрайство використали москвити, підпорядковуючи собі українські православні та греко-католицькі церкви. Це дуже важливий момент – “брати і сестри во Христі”. З цією думкою прийшли на Москву острозькі священники, посилали в Залісся місіонерів київські патріархи. Так наставляв Петра Першого Феофан Прокопович. Однак підле азійське ординство вилізло змією з княжого черепа і вкусило...

До середини XIX століття нації не відігравали вирішального значення у формуванні держави. Віра, насамперед, визначала характер країни, а не мова й культура. Тому не варто нині частину наших священників записувати зрадниками народу.

Люди живуть зі зробленого, але не з обіцяного.

План – це розпорядок поточного дня, але не ритуальні заклинання на невизначений термін: “поліпшити”, “вдосконалити”, “забезпечити”... Нікуди приклясти найкращі побажання: третину сіл Херсонщини ворог стер з лиця землі, дві третини території залишається окупованою.

Є чимало причин, аби не погодитися з моїми оцінками. Зокрема, я вважаю, що українці воюють з москвитами щонайменше з 1658 року. Історичні хроніки, мовляв, не показують безперервних воєнних баталій.

Так само довго ми не мали національного плану дій. Опір гетьманів, ватажків повстань чужинським загарбникам, аж до боїв військ УНР, перемолола утопія інтернаціоналізму, більшовиць-

кий терор та тривалі комуністичні обіцянки “вічного колгоспу”. Коли те все впало, то з-під уламків знайшлися вцілілі скелети Міхновського, Петлюри і Бандери.

Мертві стояли з косами. Їх сахнулися співвітчизники, їх жажнулися москалі, начебто вже Страшний суд розпочався, їх перелякалися вчорашні колонізатори, котрим за взірць “братерства братнього” слугував досвід сересер – як приборкувати аборигенів-тубільців? 100 років вони родилися й дружили, доки не виплекали рашистів. На нашу – знову! – голову.

З іншого боку, “допоки, Каталіно, ти”: доки носити траур, скільки ще бути потерпілим? Це

з вигадками ні до кого. Якщо фантазії, утопії, “світле майбутнє” називають державною політикою, тоді громадян очікують темні й тяжкі часи.

Для моїх земляків-херсонців вони накопилися разом із вторгненням ординців у лютому 2022 року. І тривають до сьогодні, причому на обох берегах: тепер їх молотять у два ціпи – визволителі “забули” про своїх чиновних зрадників і “проціджують” як колаборантів все населення. Окрім цього, “правоохоронці” вишукують зловмисників, котрі зазіхають на гуманітарку, пустили за водою свої хати чи підставили під снаряди та бомби власні оселі, а тепер нахабно вимагають відшкодування.

ж підгодує “комплекс меншовартості”. Годі “скіглиті” – світ належить сильним!

Чи може бути слабким той народ, що витерпів 300 літ у тюрмі, на Колимських каторгах, вижив без хліба, зберіг власну гідність на вогні, під розстрільною стіною, на неправедних судилищах?!

Від Універсалів Богдана Хмельницького до трактату Івана Дзюби якраз років 300. Та й кобзарі співали: “А вже років 300, як козак в неволі...” Гетьман скаржився побратимам на “уст замикання” (переслідування за рідну мову), наругу над нашими церквами й священниками, на грабунки і вбивства жителів козацьких міст і сіл.

Якщо замріявся один, то його особиста справа. Аби не чіплявся

Моя сусідка обнімалася з генералом Марченком, зустрівши визволителів на площі Свободи. Нині вона мені по секрету каже, що сумнівається: на місце ЗСУ зайшли “совецькі менти”.

Тепер у Херсоні легше й дешевше вмерти. Вижити значно важче. Місто нагадує резервацію пристаркуватих і покалічених, за якими наглядають озброєні люди. І ті, й інші спілкуються переважно російською мовою. (Зі мною рідною говорили двоє – поліціант з есебушником, які викликали мене до воріт “для розмови”).

З 2014 року змінилося 10 керівників Херсонської обласної адміністрації. З точки зору потреб управління це – кадрова вакханалія. Її не порівняєш з екологічною катастрофою, хоча бюд-

жетні затрати протягом цього періоду більші ніж буде потрібно на відновлення області після теракту на Каховській ГЕС.

Нові очільники військово-цивільних адміністрацій в області (Олександр Прокудін) та місті (Роман Мрочко) повторили помилки попередників і нарobili власних. У них робота під ворожими обстрілами небезпечна, вимагає людських і матеріальних ресурсів. А де це візьметься?

В Указі Президента Володимира Зеленського стосовно запровадження в Україні воєнного стану є таке словосполучення: “...разом з ... органами місцевого самоврядування”. Тим часом інші “органи” повністю перебрали на себе управління. А в їхньому виконанні воно специфічне і не передбачає довіри чи опори на громадськість.

Два американці повернули притомність зовнішній політиці США відносно України. Курт Волкер – спеціальний представник з питань України – першим заявив, що Україна має право захищатися від агресії всіма доступними видами зброї. З 2018 року нам почали поставляти летальну зброю.

Держсекретар США Ентоні Блінкен наголосив, що “путіну ще багато за що треба відповісти”. А це станеться після перемоги ЗСУ, яку забезпечить український народ з допомогою демократичного світу. Особиста позиція цих політичних фігур зламала неписану міжнародну практику, що дозволяла ерефії існувати й диктувати свою волю сусіднім державам. Ми вже не чуємо словосполучень “близьке зарубіж’є” чи “братські країни”.

Нарешті “цивілізований світ” звернув увагу на те, що в Конституції України так і записано: кожен громадянин зобов’язаний захищати територіальну цілісність своєї держави.

Однак у самій Україні не всі усвідомили значення історичного повороту. Не склали два й два: “зберігати спокій” перед агресором – це злочин. Тому військо опиняється ніби окремо, волонтери – збоку, а населенню відведена пасивна роль споживачів гуманітарної допомоги.

Разом з українською владою на визволені території має приходити вся повнота державного буття, а не сталінські методи: відбудова ГЕС за сталінськими кресленнями; відсутність комунікації “влада – громадяни”; ігнорування “зверху” самоуправління; директивне вирішення освітніх та культурних потреб людей. Годі “планувати” – час жити.

Треш-комедія “Вересень”

В українських кінотеатрах 10 серпня демонструватиметься треш-комедія “Вересень”, головні ролі в якій виконали журналіст і телеведучий Микола Вересень та художник і письменник Лесь Подерв’янський. Про це “Укрінформу” повідомили в кінокомпанії “Артхаус Трафік”.

“Сюжет стрічки розгортається на початку 2010-х. Актор Микола Вересень гине на знімальному майданчику, виконуючи роль царя Івана Грозного. Тепер чорти, які дума-

ють, що він і є Грозний, намагаються всіма можливими способами затягти його до пекла”, – розповіли у кінокомпанії.

Кінооповідь “перестрибує” у часі та просторі, у фільмі будуть поліцейські-вампіри, гуцули-пикари в ролі ангелів тощо.

У фільмі також зіграли музи-

кант (нині – військовий) Мирослав Кувалдін, лідер гурту “Кому вниз” Андрій Середа, режисерка Марися Нікітюк, актори Михайло Жонін, Олег Примогонов, Євген Матвієнко, Людмила Єфіменко, Остап Дзядек, Ганна Адамівич, Роман Мацюта, Сергій Солопай та інші.

Фільм створила кінокомпанія “Директорія кіно” за підтримки Державного агентства України з питань кіно. Продюсери Ігор Савиченко, Роман Климпуш та Володимир Філіппов. Сценарист і режисер Георгій Фомін (автор не дожив до прем’єри – помер у 2020 році).

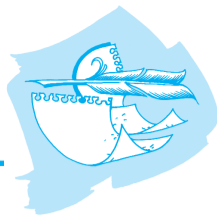
Українська прем’єра

“Вересня” відбулася у червні на фестивалі “Миколайчук Орен”, програмний директор якого Алекс Малишенко назвав роботу “непересічним фільмом із дуже

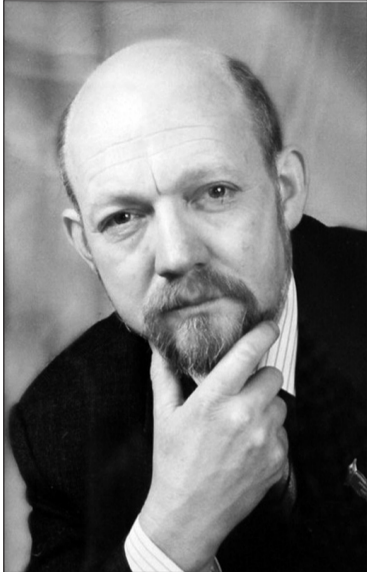
чорним гумором та всіма ознаками майбутньої культовості”.

Фото надано дистриб’ютором “Артхаус Трафік”

“Більшість колег потрапили на Схід вперше, і терикони були для них неабиякою екзотикою. Дивувалися і відсутністю вивісок державною мовою”.

Ігор ЗОЦ, журналіст
Юрій РАБОТІН, голова Одеської
регіональної організації НСЖУ

Юрій РАБОТІН
Дев'ять днів
до Далекого Сходу

Я глибоко переконаний, що на восьмому році проведення Загальнонаціонального конкурсу “Українська мова – мова єднання” журналісти і письменники, вчителі і краєзнавці, як і всі люди, які нам допомагали, повністю зруйнували міф про ворожнечу між регіонами України, ми єдине ціле всієї нашої великої держави. В цьому ми переконалися не один раз, проїхавши майже чотири тисячі кілометрів мальовничими шляхами нашої Батьківщини.

Цього року проїхавши Одесу, Іллічівськ, Миколаїв, Херсон, Мелітополь, Бердянськ, Маріуполь, Донецьк, Макіївку, Слов'янськ, Краматорськ, Артемівськ, Соледар, Луганськ, ми всі зрозуміли, хоча давно про це всі знали, що ми велика, ціла, мужня і неділима країна без ворожнечі і поділу її.

Вісім років ми це стверджуємо, пропонуємо і відстоюємо в своїй повсякденній роботі. Хвалитись не буду, не буду бити себе в груди і стверджувати, що ми одні і тільки ми це робимо, але хочу наголосити на тому, що нас багато і нам із цього шляху вже не зійти. Проторений нами шлях – це просвітницька діяльність, спрямована на ствердження святого і вічного слова правди про наш простий і працелюбний народ, про його історію, про його сьогодні, минуле і прекрасне майбутнє... У це вірять мої колеги з багатьох регіонів нашої країни, та зі далекого зарубіжжя.

Як і завжди вийшло все, що було заплановано за програмою. А це зустрічі в Одесі і відкриття форуму 28 травня 2007 року. Це і привітання Президента України Віктора Ющенка та академіка Івана Дзюби. Зустрічі в Іллічівську з хлібом і сіллю та спілкування з мером міста Валерієм Хмельнюком. Зустріч і нагородження лавреатів нашого конкурсу в Українській школі-гімназії № 1. Це і покладання квітів до пам'ятника Великому Кобзареві і збір учнями гімназії гуманітарної допомоги для своїх ровесників з Молдови. Це вручення учням лавреатських дипломів і подарунків від ВУТ “Просвіта” імені

Шлях до українського Донбасу

Спогади, яким шістнадцять років, особливі самі по собі, а коли йде російсько-українська війна, і кожен куточок рідної землі під прицілом ворога, і майже кожна родина зазнала важких утрат – згадки про добрі справи минулих літ ще більш цінні. Саме такими видаються нотатки про конкурс “Українська мова – мова єднання”, що відбувся влітку 2007 року в Донецькій і Луганській областях за ініціативи голови Одеської регіональної організації НСЖУ Юрія Работіна та за активної участі і підтримки одного з авторів цих спогадів, на той час головного редактора газети “Донеччина” Ігоря Зоца. Так сталося, що в 2007 році Юрій Работін розпочав свій репортаж про автопробіг, але не завершив, ніде не оприлюднивши. Своєю чергою, Ігор Зоц уже звертався до цієї теми, але цього разу до своєї статті долучив враження учасників конкурсу, які здійснили неймовірний автопробіг з Одеси до Луганська в пошуках українського Донбасу.

Т. Г. Шевченка і благодійної організації “Добрий самаритянин” (директор компанії А. А. Компанієць). Також екскурсії містом із заступником міського голови Сергієм Галімовим і огляд з прогулянкового катера акваторії Іллічівського морського порту. Потім – спілкування з директором масложирового комбінату.

Всюди відчувалося, що мер і його команда добре дбають про зростання економічного та інвестиційного потенціалу свого міста.

Запам'яталися відвідини музею фарфору імені Олександра Білого, де експонується 411 виробів. Колекція передана місту механіком Іллічівського порту О. Білим і є надбанням усього міста. Спало на думку: хай у кожному місті та й у будь-якому населеному пункті колекціонери та меценати передають свої надбання громаді і всі ми станемо духовно багатшими.

Час у поїзді минав дуже швидко. На жаль, не всі конкурсанти могли приїхати до Одеси, але кому пошастило зібратися в санаторії “Куяльник”, скупались у лікувальних водах Куяльницького лиману і вирушили в дорогу. А в подорожі не без сюрпризів. Федір Шевчук з Бершаді забув у номері свої речі – довелося повертатися. На трасі Одеса – Коблево нас на великій швидкості обігнав з правого боку легковий автомобіль – гравієм сипонуло так, що лобове скло автобуса розбилося. Водій нашого автобуса впорався з управлінням і ми повільно поїхали до поста ДАІ, попередньо повідомивши правоохоронців. На посту водія-порушника затримали, а ми стали чекати заміни пошкодженого автобуса на інший.

За деякий час вирушили вже на новому автобусі до Миколаєва, де на нас уже зачекалися. Там

нас зустріла номінантка конкурсу Віра Марущак – привітали її з відзнакою нашого творчого змагання. Вручили також подарунки для нашої української школи – гімназії імені Миколи Аркаса та вирушили до іншої школи. Але вже в Херсон.

У Херсоні нас чекали в ЗОШ № 44 – поспілкувалися з директором і вчителями, залишили подарунки для школярів. Потім були приємно вражені розмовою з представником Українського реєстрового козацтва Євгеном Капленком.

Далі ми вирушили в довгу подорож до Донецька та Луганська...

2007 рік

Ігор ЗОЦ
Відзнаки зі смаком солі

Пригадується, з яким хвилюванням очікував на приїзд гостей у Донецьку, а вони опівночі потрапили під опіку Українського реєстрового козацтва на далекій відстані від обласного центру. Виявляється, завбачливий Гетьман УРК Анатолій Шевченко заздалегідь відправив козаків Маріупольського округу чатувати на гостей на межу Запоріжжя й Донеччини, де й відбулася по справжньому тепла зустріч. А вдень гостей зустрічали вже в Донецьку в Інституті штучного інтелекту, який очолював доктор технічних

наук і доктор богослов'я А. Шевченко. Була екскурсія унікальним навчальним закладом, знайомство з вченими. Здається, тоді саме Ігор Козловський, релігійознавець (колишній політв'язень терористів днр), розповідав про відкритий в 2007 році на території вишу козацький храм Різдва Ісуса Христа. А починалося все восени 2002 року, коли Гетьман УРК Шевченко заклав під фундамент майбутньої золотоговерхої церкви капсулу зі зверненням до нащадків. Планували, що в ньому правитимуть службу представники різних конфесій. Так воно і сталося, і студентський храм кілька років проіснував без патронату російської церкви. Але для Донецька це була виняткова подія.

Відбулася зустріч і з владою. Була помітною настороженість голови ОДА В. Логвиненка та голови облради А. Близнюка, адже чи не вперше вони спілкувалися з такою великою групою незнайомих їм журналістів ледь не кожної області України. Але очікування гострих запитань не виправдалися – зустріч пройшла толерантно і доброзичливо. Та і регіональний партієць А. Близнюк не став повторювати мантри своєї політики про утиски російської мови в краї, де 90 відсотків жителів нею ж і спілкуються – які проблеми?

А ще, як мені здалося, колеги йшли на зустріч в ОДА під враженням побаченого вранці на Харцизькому трубному комбінаті: промисловий гігант мимоволі викликав повагу до людей, які там працюють і до всього регіону, який поповнює державу валютою. Таке ж захоплення, а може й більше, викликали відвідини одного з найважливіших на той час об'єктів – будівництва “Донбас Арени”. Величний стадіон пережив триумф під час матчів футбольного “Євро 2012” і трагедію

після захоплення міста терористами в 2014 році. Але влітку 2007 наша група з радістю фотографувалася на тлі величезного кратера, з якого вже виростала частина трибун. За два роки там постала одна з найсучасніших футбольних арен світу. Донецьк тоді жив передчуттям свята...

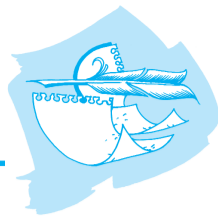
Доброго настрою додали учасники відвідини пивзаводу “Сармат” і подорожі містом. Так сталося, що головним гідом – екскурсоводом випало бути мені, і тому під час поїздок розповів гостям усе, що знав доброго, та й не тільки, про рідний териконів край. Більшість колег потрапили на Схід вперше, і власне самі терикони були для них неабиякою екзотикою. Дивувалися і майже повною відсутністю вивісок і реклами державною мовою.

Помітили, що і в газетних кіосках видань українською катма. А от наша “Донеччина” за 30 травня 2007р. з матеріалами до приїзду учасників конкурсу, можливо в когось і зберіглася. Випуск вийшов насичений публікаціями про донецький внесок в українську культуру. Окрасою стала стаття Валерія Романька під назвою “Нелегкий шлях Володимира Сосюри до української мови”. Вмістили і зображення поета, але не фото, а малюнок. Все б нічого, але Андрій Нечитайло звернув увагу, що то не Сосюра, а інший український поет. Технічну помилку визнали і спокотували новими публікаціями про автора знаменитого вірша “Любіть Україну!”. Шкодою лишень, що книгу з надрукованих про поета статей і заміток в “Донеччині” і “Світлиці” не видали. Але поки тримаємо стрій – все ще можна виправити.

А про те, як шанують донеччани своїх земляків, гості переконалися в Слов'янську та в Горлівці. Спочатку відвідали Слов'янський педагогічний інститут, де зусиллями доцента цього вишу і очільника краєзнавців області Валерія Романька було встановлено пам'ятну дошку В. Сосюри, який у свій час там виступав. Зустріч ректора Володимира Рукасова, викладачів і студентів з журналістами була дуже змістовною. Всіх присутніх захопив своїм виступом професор Василь Горбачук, який говорив про долю народу і рідної української мови, яка зазнавала постійних утисків. Одним із найуважливіших слухачів була тоді Людмила Якимчук, редакторка газети “Вільним шляхом” з Ківерців на Волині – з'ясувалося, що у Василя Тихоновича цей край, що по сусідству з його рідною Берестейщиною, викликав особливо теплі почуття. Вчений – україніст тоді не акцентував у своєму виступі яких поневірянь зазнав у радянський час за прихильність до рідного слова, а не “мови міжнародного спілкування”. Василь Горбачук казав тоді, що справжніми дисидентами стали ті українці, які потрапили у в'язниці режиму, про них не маємо права забувати. І от саме з

Учасники конкурсу біля Музею Василя Стуса в Горлівці на Донеччині (2007). Фото з архіву авторів

такими людьми журналісти познайомилися в Горлівці.

Це була зустріч колишніх політ’язнів і їх рідних, яку фундатор Донбаського історико-літературного музею Василя Стуса Олег Федоров давно готував, і коли я сказав йому, що планується приїзд великої групи журналістів, Олег Михайлович підлаштував зустріч під наш графік. Київська колега Віра Кульова написала тоді, що донецькі друзі розповіли чимало цікавого про свого земляка:

— Василь добре знав німецьку мову, читав в оригіналі й перекладав українською твори Гете, Рільке. Він був усебічно розвинений. Грав у футбол, шахи. Дуже гарно співав, мав чудовий баритон, — ділився спогадами Микола Колісник, студентський товариш поета. Ми бували з ним у фольклорних експедиціях, збирали старовинні пісні. Зустрічалися з бабусями, дідусями, записували народні перлинки. Потім Василь довго відтворював мелодії, які припали до душі.

А в залі лунав живий голос Василя Стуса: “Схилились осокори до води...”. І ніби провіщаючи біду: “Кружляє лист в передчутті біди...”. Ліричні рядки розтинає потік тривоги, віщуючи недолу... Голос тихий, з нотками ніжності й суму... Настрій шемкий, у багатьох на очах сльози. Спогади, спогади...

— Восстання я бачив Василя у червні 1967-го на вокзалі в Донецьку, — розповідає Олександр Конечний. — У руках тримав іграшку слоника. “Це для Дмитрика, маю синопка”, — радів приятель. Ми росли разом, жили по сусідству. Василь пішов до школи в шість років, нічого не сказавши про це матері. І коли через два тижні вчителька запитала її, чому син ходить до школи босий, щиро здивувалася. Серйозний був змалку, кожне слово ваговите. Як і всі в селищі говорив російською. Але під впливом учителя Тесленка перейшов на українську...

Тоді в Горлівці поета згадували й інші люди, з якими він у свій час підтримував добрі стосунки, — Віктор Дідківський, Світлана Артьомова, Микола Колісник, Іван Серета... Нам усім тоді пощастило послухати живі свідчення дуже достойних людей зі Стусового кола. З сумом думаю про те, що якби не Олег Федоров, то може і не зібралися ніколи б у такому складі.

Наступною локацією, яка на Донеччині вразила, мабуть, най більше, — шахта з видобутку солі держпідприємства “Артемсіль” біля містечка Соледар. Унікальне місце! Запам’яталася екскурсія на глибині 300 метрів: ціле місто, де з одного краю видобувають сіль, а в іншому справжнісінький санаторій, де лікують легені. Є вироблений простір, де немає освітлення, подекуди, що там зберігалася зброя з часів панування “Маузера” і “Максима”, але перевірити ту інформацію не вдалося із зрозумілих причин. Нашу делегацію захопило видовище величезної зали, що утворилося після піднятих на гору мільйонів тонн солі висотою до

півсотні метрів. Хтось сказав, що можна тут палац спорту розмістити, комусь спало на думку розмістити театр і це була слухна думка. В соляній шахті оркестр з Відня вже запланував грати Штрауса. Але в нас теж відбулося пам’ятне нагородження переможців конкурсу, яке провели Юрій Работін і Анатолій Шевченко. Нагороди на глибині понад 300 метрів, зокрема отримали Василь Джуран, Андрій Нечитайло, Світлана Чорна, Дмитро Шупта, Людмила Якимчук, Валентина Бея, Діана Шевченко, Петро Хаджи-Іван, Тарас Максим’юк та інші. Відзнаки, які вручав Юрій Анатолійович, були зі смаком солі...

А далі шлях учасників конкурсу простелився на Луганщину. — Неподалік Луганська є село Олексіївка, де працює Меморіальний музей Бориса Грінченка. На подвір’ї старої школи пам’ятник педагогу, мовознавцю, видавцю, чий портрет колись висіли по селянських хатах поруч із зображеннями Тараса Шевченка. А вже завдяки його титанічній праці українці одержали словник української мови, — написала згодом Віра Кульова.

До речі, за радянських часів — у 1958 році “Словарь української мови” в чотирьох томах було видано накладом 30 тисяч примірників. Цей же “Словарь...” ще раз було перевидано вже в незалежній Україні — в 1996 році. Наклад — лише вісім тисяч примірників.

У цьому ж музеї Бориса Грінченка харківський журналіст Володимир Соболевський поспілкувався з луганським письменником Олексієм Неживим, лавреатом конкурсу, доцентом Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка.

— Я був одним із фундаторів Луганського товариства української мови і очолював його протягом двох років. І від самого початку ми взяли орієнтир на конкретні справи. Наприклад, з ініціативи і за активної участі луганської інтелігенції в селі Олексіївці, де Грінченко вчителював з 1887 до 1893 року, відкрито на його честь меморіальний музей і встановлено пам’ятник — перший в Україні! Ця робота з увічнення пам’яті Бориса Дмитровича стала складником процесу відродження, внаслідок чого Олексіївська школа стала гімназією імені Бориса Грінченка. Викладання в ній ведеться винятково українською мовою. І це я вважаю найважливішим. Бо вшановувати пам’ять про Грінченка означає повертатися до рідної мови.

Інший приклад. Є в нас селище Щотове неподалік міста Антрацита, куди з Полтавщини малолітнім потрапив Григорій Тютюнник. Тут минуло його дитинство, тут він закінчив початкову школу, сюди ж повернувся після служби на флоті і в 1957-му, закінчив школу робітничої молоді. Один з наслідків нашої просвітницької роботи щодо увічнення пам’яті видатного українського письменника: школа в Щотовому здобула

статус україномовної. А навпроти шкільної будівлі встановлено пам’ятник Тютюннику.

Луганці доклали рук і до того, щоб на батьківщині Григора — в селі Шилівці на Полтавщині, було відкрито літературний музей його імені. А в 1998 році на подвір’ї місцевої школи встановлено пам’ятник Тютюннику. Його автор — луганський скульптор Іван Чумак.

“Про наші плани. Ми хочемо... Хто це ми? Луганський осередок “Просвіти” і редакція журналу “Бахмутський шлях”. Так ось ми хочемо активізувати роботу з увічнення пам’яті наших видатних діячів української культури. Серед наших земляків чимало лавреатів Шевченківської премії. Зокрема, Володимир Сосюра, Микола Руденко, Надія та Іван Світличні, згадуваний уже Григорій Тютюнник, Василь Голобородько... Їхнє літературне коріння саме тут — на Луганщині. І саме їм я присвятив свою книжку “Освячені Шевченковим ім’ям”. Моя мрія — щоб в Україні на честь усіх світочів національної культури були створені музеї — меморіальні чи літературні з державним статусом”, — цитує журналіст Олексія Неживого.

А в самому Луганську журналісти навідалися в музей Володимира Даля, який за словами дослідників любив Україну, ідеалізував український побут, природу... Любив нашу мову і вважав її самодостатньою. Зібрав і систематизував понад вісім тисяч українських слів. Про це гостям нагадали в Східноукраїнському національному університеті імені В. Даля.

Подолавши не в надто комфортних умовах величезну відстань з Одеси на Схід, попоїздивши дорогами Донбасу, колеги могли сміливо вважати себе підкорювачами цього унікального краю. Ніхто тоді й уявити не міг, що в 2014 році “русская весна” принесе в Україну війну і більшість об’єктів, які ми відвідували в 2007 році, опиняться в окупації і ми не будемо знати про їх долю.

Що 24.02.2022 р. розпочнеться повномасштабне вторгнення рашистів і принесе величезні людські втрати

Лютий ворог забрав життя воїна ЗСУ, постійного номінанта конкурсу Олександра Бережного із Жовтих Вод. Він загинув торік на Харківщині. Уклін Героєві!

Агресія росії фактично вкоротила віку багатьом співвітчизникам, колегам, які були з нами в 2007 році і пізніше. У різний час пішли в засвіти один із фундаторів конкурсу Володимир Невмий, Олексій Неживий, Федір Шевчук, Олег Федоров, Василь Горбачук та інші. Світла їм пам’ять.

Але попри варварські обстріли Одеси та області, які не припиняються, творчий конкурс відбувається і цьогоріч — організатори вже отримали понад двісті книжок, статей та інших матеріалів. Юрій Работін каже, що в обороні українського слова будемо стояти як ЗСУ проти ворога. Так є і так буде!

Барельєф на честь митрополита Борецького

Євген БУКЕТ

Днями в Києві освятили та урочисто відкрили меморіальний барельєф на честь Предстоятеля Української Автокефальної Православної Церкви митрополита Київського і всієї України Миколи Борецького. Ініціював його встановлення речник Генерального штабу Збройних Сил України, відомий український історик, краєзнавець і громадський діяч Андрій Ковальов.

Освячення меморіального барельєфу з благословення Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Епіфанія очолив архієпископ Вишгородський Агапіт (Гуменюк), намісник Михайлівського Золотоверхого монастиря. Музичний супровід події забезпечив сержант Збройних Сил України, народний артист України Тарас Компаніченко.

Політичну і військову історію України початку ХХ століття неможливо осягнути без історії духовної, яскравим представником якої був Микола Борецький. З осені 1914 року він перебував на фронтах Першої світової війни — служив капеланом 250-го піхотного полку, а разом з тим і благочинним 65-ї дивізії російської імператорської армії. Після повернення з фронту навесні 1917 року Микола Борецький став настоятелем Миколаївського собору в місті Гайсині й невдовзі був обраний головою міської ради, поринувши у вир визвольних змагань. Влітку 1921 року, переслідуваний радянською владою, отець Микола оголосив про свою приналежність до шойно створеної Української автокефальної православної церкви. На Другому Всеукраїнському Православному соборі в жовтні 1927 року єпископа Гайсинського Миколу Борецького обрано на митрополита Київського і всієї України замість Василя Липківського, усунутого з посади радянською владою.

Барельєф відкрито на стіні будинку, у якому в 1927–1930 роках мешкав митрополит, на провулку Делегатському, 12 (тоді цей провулок називався Федорівським). Саме в ньому предстоятель звершував підпільні бого-

служіння. Радянські карателі з НКВД встановили за цим будинком цілодобовий нагляд. Саме тут 17 червня 1930 року вони заарештували Миколу Борецького, якому було висунуто обвинувачення в тому, що він, “використовуючи своє становище митрополита автокефальної Церкви, проводив протягом 1929 й початку 1930 року антирадянську роботу, що полягала в систематичних виступах його з церковної кафедри Софійської церкви Києва з контрреволюційними промовами, що виховували людиність в антирадянському дусі”.

Незабаром Микола Борецький був засланий до російського концтабору, де був закатований за Христа та Україну в 1937 році.

Автором меморіального барельєфу на честь митрополита Миколи Борецького є знаний український скульптор Олександр Михайлицький. Участь у події взяли військові, духовенство, а також провідні українські історики, які досліджують історію українського церковно-визвольного руху. Зокрема, онук митрополита УАПЦ Василя Липківського Костянтин Липківський, доктори історичних наук Арсен Зінченко, Ірина Преловська, Ігор Гирич, голова Київської обласної організації Національної спілки краєзнавців України Григорій Савченко, голова наглядової ради Благодійного фонду “Героїка” Ростислав Мартинюк та ін. Більшість із них були нагороджені пам’ятною відзнакою “За збереження пам’яті про український церковно-визвольний рух”. Вручили нагороди Андрій Ковальов та архієпископ Агапіт.

Казимир ЯРЕМА,
м. Тернопіль

*Я пронизаний горем сиріт могили,
Яку тільки звільнили від колючих куців.
В ній поховані болі моєї України,
Тисячі безневинних сестер і братів!
Валерій Залізний “Жертвам свавілля”*

У другій половині 1980-х років тодішню тоталітарну державу, яка формально називалася союзом, а фактично була більшовицькою московською імперією й тюрмою понад 130 народів і народностей, охопила криза в усіх сферах економічного і суспільного життя. Щоб врятувати імперію від розвалу, тодішній керівник Михайло Горбачов запровадив програму перебудови.

Зміни в ході перебудови дали можливість національно-свідомим, сміливим і творчим людям усіх пригноблених народів тодішньої тоталітарної московської імперії почати боротьбу за волю.

Думаю, ніхто не заперечить, що в національно-визвольних змаганнях за Незалежність України у 1989–1991 роках вирішальною силою був Народний Рух України, який спочатку називався “НРУ за перебудову”. Ідея створення РУХу народилася влітку 1988 року в середовищі українських письменників та іншої творчої інтелігенції.

Тернопільщина завжди була в числі перших у національно-визвольних змаганнях. Так і цього разу. З ініціативи поетів Георгія Петрука-Попика, Михайла Левицького, творчих людей Марії Куземко, В. Колінця, Л. Горохівського, В. Турецького в ніч проти 24 березня 1989 року в приміщенні Тернопільського відділення спілки письменників України була створена перша в Україні Крайова організація Народного руху України за перебудову, обрали раду організації, яку очолив поет Михайло Левицький.

Очільники НРУ за перебудову разом із раніше створеним Тернопільським відділенням Української Гельсінської спілки, яку очолював Л. Горохівський, товариство “Меморіал”, створений 28 квітня 1989 року, очолюваний М. Куземко, Товариством української мови ім. Т. Шевченка, створене 22 листопада 1988 року, яке очолював професор Роман Гром’як, активно здійснювали розбудову організації, українізацію, відновлення історичної пам’яті.

Саме з метою відновлення історичної пам’яті і вшанування Героїв України, борців за її незалежність та жертв московсько-більшовицьких репресій, всі патріотичні українські організації за підтримки патріотично налаштованих жителів Тернополя, приміських сіл і всієї Тернопільщини протягом травня–червня–липня 1989 року провели величезну роботу з впорядкування на Микулинецькому цвинтарі Тернополя могил Січових Стрільців і закатованих московсько-більшовицькими окупантами у Тернопільській тюрмі в червні 1941 року.

Усі ці могили радянська влада заборонила упорядковувати, за цим стежило пильне око НКВД, КДБ. Тому вони були заросли кущами колючого терену, глуду, шипшини. Мені, автору статті, розповідали члени Товариства української мови с. Острів, головою якого я тоді був, які брали участь в упорядкуванні могил, що міліція не пускала машин із землею на цвинтар, тому люди приносили землю навіть у сумках, говорили, що йдуть на могили своїх рідних. З великим зусиллям до 30 липня 1989 року могили були належно упорядковані.

30 липня 1989 року для освячення цих могил вперше в Тернополі відбулося волелюбне віче-реквієм на Тернопільському цвинтарі із синьо-жовтими прапорами і хода вулицями Тернополя. Я був учасником цього віча. Уся територія цвинтаря і прилегла територія були заповнені людьми. Всюди на узбіччі доріг стояли сотні машин, на яких приїхали небайдужі українці з всієї області та сусідніх областей, в тому числі були члени ОУН, УПА, політ’язні, рідні закатованих у Тернопільській тюрмі у червні 1941 року та членів ОУН, УПА, які загинули в боротьбі за волю України від рук окупантів.

На вічі виступали лідери Руху Василь Червоний, Микола Поровський, Марія Куземко, Я. Ю. Карп’як, М. Левицький та інші. Вперше пролунали звинувачення ра-

Перше віче до волі в Тернополі Спогад учасника, активіста РУХу і “Просвіти” з 1989 року

дяньської влади, НКВД у скоєнні злочинів проти українського народу, заклики до єдності в боротьбі проти несправедливості, насильства, за покращення життя простих українців. Люди слухали ті промови з піднесенням, особливо коли очевидці, рідні та близькі закатованих у червні 1941 року московсько-більшовицькими окупантами в Тернопільській тюрмі розповідали про побачені ними звірства над вбитими.

Жителька села Настасів М. Г. Баб’як розповідала, що коли в червні 1941 року, шукаючи своїх двох братів, вона зайшла в Тернопільську тюрму, відкрити німцями, то побачила страшну картину: “В камерах лежали стоси мертвих тіл із виколотими очима, відрізнаними носами, вирізнаними на грудях тризубами або хрестами, поламаними руками і ногами. Вже на подвір’ї тюрми я впізнала двох своїх закатованих братів з виколотеними очима, відрізнаними вухами і носами. За що, за яку провину московські кати так познушалися з моїх братів?” – завершила розповідь М. Г. Баб’як. Такі виступи й розповіді викликали жаль до жертв тоталітаризму і ненависть до катів українського народу. У багатьох котилися сльози і стискалися кулаки...

Поряд зі мною стояли жителі с. Острів, колишні члени ОУН, українські патріоти Богдан Трут і Ярослав Глуховецький. Із їхніх очей текли сльози радості: “Славку, я не думав, що ще побачу наші синьо-жовті фани, що повстане Україна”, – сказав Б. Трут до Я. Глуховецького. Вони обнялися і заплакали.

Під кінець віча Львівська делегація через гучномовці звернулася до присутніх, щоб з метою недопущення провокацій з боку влади тернополяни провели їх до залізничного вокзалу, і майже всі тернополяни пішли провождати. Я йшов десь у 6-му чи 7-му ряду передньої частини колони. Колонна витягнулася від цвинтарю до Рогатки і заповнила всю вулицю князя Острозького аж до повороту на вулицю Січових Стрільців до вокзалу. Уся проїжджа частина і тротуари були наповнені людьми. Над колоною вздовж майоріли синьо-жовті прапори, несли лозунги “Слава Україні! – Героям Слава!”, “Ганьба КПРС”, “Тікайте, москалі, з України” та багато інших. Такі ж тисячоголосі заклики лунали над колоною, що аж шибки тремтіли в навколишніх будинках.

Мене особисто, як і переважну більшість учасників цього походу, пройняв дух свободи, надзвичайна сміливість і готовність до будь-яких дій.

Колонна підійшла вулицею князя Острозького до повороту направо, до вокзалу. Учасники віча хотіли пройти вулицею князя Острозького, потім праворуч на бульвар Т. Шевченка, біля універмагу, на Театраль-

Волелюбний похід на Микулинецький цвинтар у Тернополі для проведення віча і освячення могил Січових Стрільців і репресованих московсько-більшовицькими окупантами в Тернопільській тюрмі в червні 1941 року патріотів України

ну площу і до пам’ятника Тараса Шевченка. Але влада вулицю князя Острозького перекрила пожежними машинами, рядами міліції й чиновників з червоними пов’язками. Так само була перекрита вулиця Січових Стрільців. Офіцер міліції по мегафону попередив, що дальший шлях колони тільки до залізничного вокзалу. Люди в колоні обурилися і по-бойовому налаштовані в перших рядах колони львів’яни, чоловіки з “Оріону”, комбайнового заводу, “Ватри” та інші рушили на прорив заслону. От-от мала виникнути сутичка, якої й може хотіла влада і яка могла мати трагічні наслідки. Але в останню мить перед колоною з мегафоном в руках вибігла тендітна жінка. Це була Марія Куземко. Вона голосно промовила: “Браття українці, стримайтеся, заспокойтеся, опам’ятайтеся, не піддавайтеся на провокації. Повертаймо на вокзал!”

І передні ряди колони пішли в бік вокзалу. Владі не вдалося спровокувати сутичку і розігнати учасників віча, та й боялася влада, бо нас було дуже багато. Усі перехрестя доріг, вулиць, під’їздів по обидві сторони дороги до вокзалу були перекриті автомобілями, нарядями міліції та чиновниками з червоними пов’язками. Колонна доходила до вокзалу, з перших рядів тихо була передана команда аж до кінця колони: “Йдемо до нашого пророка, до Тараса Шевченка!” Теперішня вулиця В’ячеслава Чорновола була перекрита трьома рядами міліції, а за ними вулицю перекривали на попереки три чи чотири легкові автомобілі. Міліціонери, які стояли в заслоні, явно не сподівалися такої сміливої, рішучої і раптової атаки.

Перші ряди колони спочатку зробили вигляд, що нібито повертають праворуч на подвір’я вокзалу, а потім різко повернули

ліворуч, зробивши кидок на заслон із міліціонерів. Як потужна морська хвиля прибою змиває на березі піщинку, так само раптово й блискавично розсіявся заслон міліціонерів. У ту ж мить десятки рук вцепилися за задню частину автомобілів і розвернули їх на 90 градусів. В утворений прохід, немов бурхливий гірський потік, прорвалися тисячі людей з колони, всцерьв заповнивши теперішню вулицю В. Чорновола і швидким темпом йшли до Театрального майдану. Офіцер міліції надригався по мегафону, що забороняє людям з колони йти до майдану, але його ніхто не слухав. Ще двічі міліція вишикувалася в трирядний заслон, але при наблизненні колони заслін розсіювався, як мряка на сонці. Я переконався тоді, що ніхто в світі не може стримати порив народу до свободи. Особливо, коли народ спільно бореться за свої права, стає нацією. Таким ставав тоді український народ, тернополяни.

Територія біля пам’ятника Т. Г. Шевченку та й весь прилеглий майдан були заповнені тисячами людей. Присутні покладали квіти до пам’ятника Т. Г. Шевченку, заспівали “Заповіт”, “Реве та стогне Дніпр широкий...”, “Ой у лузі червона калина”, виступили по одному від львів’ян та тернополяни.

Потім частина тернополяни провели львів’ян на вокзал, дякували і прощалися, коли львів’яни сідали в поїзд. Коли він рушив, з вікон майже кожного вагона майоріли синьо-жовті прапори. Ми стояли на пероні, махали руками. Хтось заспівав пісню “Хлопці, підемо, боротися будемо, за Україну, за рідні права!” – і більшість її підхопила. Люди групами розходилися, роз’їжджалися по домах і обговорювали пережите дійство. На душі було радісно і весело. Ми були горді за себе і за всіх учасників віча, що не побоялися провести це дійство і перемогли. Так, це була перша значна перемога народу над владою.

Ця перемога сприяла зростанню авторитету національно-патріотичних сил. Все більше найбільш свідомих українських патріотів, переважно із простих людей, вступали в РУХ та інші українські патріотичні організації, брали участь в акціях боротьби за Незалежність України. І ця боротьба завершилася здобуттям Україною Незалежності 24 серпня 1991 року. Незалежність України ми здобули тоді мирним шляхом, і якби впродовж нашої понад 30-літнього періоду Україною правили справжні патріоти, не було б у нас такої руйнації економіки в державі, виїзду мільйонів українців із кордон через безробіття і низьку заробітну плату, ми б зберегли хоча б ту зброю і армію, яку Україна мала у 1991 році, і ніхто б на нас не пішов війною. А тепер, скориставшись нашою слабкістю, на нас напав споконвічний наш ворог – московська орда, яка відкрито заявила, що хоче знищити Україну як державу, а українців – як націю, і чинить проти українців такі ж звірства, які робили московити у 1930–1940-х роках. Тому весь український народ став на захист України, а кращі сини й дочки України із зброєю в руках борються за Незалежність України, віддаючи на вівтар свободи свою силу, здоров’я і навіть життя. Віримо, що Україна за підтримки партнерів обов’язково переможе.

30 липня 1989 року, Тернопіль, Микулинецький цвинтар. Віче з освячення могил Січових Стрільців і репресованих московсько-більшовицькими окупантами патріотів України. На передньому плані: Роман Гром’як, за ним позаду – Ігор Деркач (Львів), за ним – Микола Поровський (Рівне), біля нього – Володимир Колінець

Петро АНТОНЕНКО
Фото автора

Польща – з Україною

Моя нова журналістська поїздка до Перемишля наприкінці червня мала на меті показати, як Польща і далі допомагає Україні в боротьбі з російською агресією. Можна сказати, що ця допомога вийшла на новий рівень, поряд із громадськими організаціями все більше підключаються органи влади.

Перемишль – не лише найближче до України (кордону зі Львівщиною) польське місто. Це ще й друге за часом місто Польщі, якому Указом Президента України було присвоєно почесне звання – Місто-рятівник. Першим звання удостоєне місто Жешув, воеводський центр цього Підкарпатського воеводства. А торік у липні званням відзначений і Перемишль.

Адже місто стало транзитним пунктом, через який в Україну передається допомога, зібрана з різних регіонів Польщі. Цьому сприяють давно налагоджені зв'язки між Підкарпаттям і Львівщиною і те, що місто лише за 14 кілометрів від нашого кордону. Основна частка допомоги завозиться саме сюди, а потім поширюється Україною. Але чимало її транспортується з Перемишля і по наших дальших областях.

І цього разу мене приймав мій давній добрий друг Станіслав Стемпень. Відомий польський історик, котрий працює в царині польсько-українських відносин у багатовіковій спільній історії, професор Університету Перемишля. Поляк, який вільно володіє українською мовою й регулярно чи-

Називаю дві головні фундації: “Свобода і Демократія” у Варшаві, головою якої Лілія Любоневич, і “Міжнародна солідарність”, голова Рафал Вільчановський. Потім підключилися місцева влада і держава, бо потрібен час, щоб оформити і ухвалити відповідні рішення. А Україна потребувала допомоги негайно, з першого дня війни. На кордоні тут одразу з'явилося багато біженців з України, яким теж необхідна була негайна допомога. Українська армія потребувала допомоги харчами, ліками.

Фундації вийшли на римо-католицькі парафії, з якими мали давні контакти, на парафії, які є на півдні та сході України, в тому числі в Херсоні, Одесі, Харкові, де допомога потрібна була найбільше. Швидко поставали громадські організації допомоги Україні, як-от наш Комітет в Перемишлі, який ми створили незалежно від політичних переконань, від того, хто в якій партії, бо це не має значення, коли йдеться про допомогу українцям.

Товариство боротьби з інвалідністю, яке в місті очолює радний, тобто депутат міської ради, Анджей Берестецький, – це потужна загальнопольська громадська організація, яка суттєво підтримується державою, центральною і місцевою владою, в тому числі щодо фінансування. У Перемишлі Товариство має два навчально-реабілітаційні центри. Це великі будівлі з прилеглою територією. Один – на околиці міста під назвою Сobotки, тут обслуговують містян. Другий – за кільканадцять кілометрів, у селищі Коритниці, для опікування людей з інвалідністю сіл Перемишльського повіту. Центри сумарно обслуговують близько двохсот підопічних, від малих дітей, яким організовано навчання, до дорослих. Дорослі також можуть вивчати комп'ютерну справу, займаються малюванням, рукоділлям, шитвом, музикою і співом. А ще в майстернях роблять гарні меблі, інші вироби, які продають в ярмарках і в магазинах, а кошти йдуть у бюджет Товариства.

Головна мета такої опіки й допомоги – люди з інвалідністю не

повинні почуватися самотньо, замикатися в чотирьох стінах, а активно й з користю спілкуватися.

Ми побули з паном Анджеєм в центрі в Сobotках. Директоркою тут його дружина Анета Блонська. Подружжя – педагоги за фахом, вчителюють у міських школах, мають трьох дорослих дітей, які вже вивчилися, працюють. Обое з великою прихильністю ставляться до України, активно їй допомагають. Зокрема, в центрі в Сobotках з першого дня війни приймали з усієї Польщі гуманітарну допомогу, сортували її, перевозили через кордон. Також у центрі на якийсь час поселилися українські біженці.

Товариство давно допомагало полякам, котрі мешкають на Львівщині, і українцям, надавало гуманітарну допомогу літнім, самотнім, малозабезпеченим. Тепер додалася гуманітарна допомога через війну.

Пан Анджей розповів, що в останні місяці до такої справи все активніше долучається місцева влада – і Перемишля, і повіту, і Підкарпатського воеводства. Воевода пані Єва Ленарт активно включилася в цю справу, буває в Перемишлі, сама їздить з допомогою на Львівщину.

Детальніше про участь воеводства в допомозі мені розпові-

Центральна площа Перемишля

Станіслав Стемпень

тає лекції в українських університетах, Станіслав 30 років тому створив і беззмінно очолює в Перемишлі Південно-Східний науковий інститут. Ця авторитетна громадська організація веде велику дослідницьку роботу, в її архіві, багатій бібліотечі працюють і українські дослідники, інститут видає багато книг обома мовами.

А всього через день після повномасштабного вторгнення російських агресорів в Україну Інститут спільно з Перемишльським відділенням Польського Товариства боротьби з інвалідністю став одним із засновників Перемишльського Комітету допомоги Україні.

Комітет згуртував громадськість, місцевих підприємців, всіх, хто може допомогти Україні. Така допомога, у тому числі безпосередньо через Інститут і Товариство, з першого ж дня пішла в Україну. Деталі – від моїх співрозмовників.

Розповідає Станіслав Стемпень:

– Хто в Польщі міг допомогти Україні з перших днів війни? Це спонтанно робили суспільство, Римокатолицька церква, а також фундації. Насамперед, ті, які й раніше працювали з Україною, польськими громадами в Україні, бо це були

Анджей Берестецький і воевода Підкарпатського воеводства Єва Ленарт передають гуманітарну допомогу мешканцям українського містечка

ла телефоном Малгожата Майка-Онішкевич, помічниця воеводи, котра займається зв'язками з тутешніми українцями і загалом з Україною за сприяння Анджея Берестецького, котрий має багато контактів. Звичайно, цю допомогу розширили, бо є змішані родини – з поляків і українців, є українські родини, що теж потребують допомоги. З початком повномасштабної війни до допомоги Україні долучилася влада воеводства. Ми організували збір допомоги, насамперед, через школи Підкарпатського воеводства, також громадські організації, деякі фірми. Разом із Товариством боротьби з інвалідністю доставляли гуманітарку в Україну, починаючи з містечка Мостиська, що на кордоні, і далі по селах і містах Львівщини. Також привозили допомогу українській армії. Це ми з відомих причин не афішували, але, зокрема, автомобілі, доставляли безпосередньо у бригади.

Допомогу привозили і в інші регіони України, в тому числі у зруйновані населені пункти поблизу Києва. Також привезли в одне з сіл біля Чернігова, що постраждало торік від боїв. І ця добра справа триває.

У центрі Перемишля, його історичній частині – Старому Місті, височіє так звана Замкова Гора. Тут зосереджені найбільші храми міста. Серед них – головний український храм, Собор Святого Івана Хрестителя, греко-католицької парафії. Її діяльність об'єднує українську громаду Перемишля, доволі численну. Як об'єднує і український Народний дім.

Вранці я побував на богослужінні в храмі. Після чого зустрівся тут ще з одним учасником допомоги Україні. Це волонтер пан Станіслав. Українець, народжений далеко від Перемишля, на північному заході Польщі. Бо свого часу його родина стала жертвою сумнозвісної акції “Вісла”. Це коли у 1947 році комуністична влада Польщі, при потуранні і сприянні СРСР, провела масове виселення, депортацію українців зі східних воеводств, прилеглих до України, у північно-західні регіони. Понад 20 років тому Станіслав з родиною повернувся сюди, на землі своїх предків. Зараз він активно допомагає Україні.

Ось і цього дня вже збирався в чергову поїздку до нас з гуманітарною допомогою. Причому, в гарячу точку, у Запорізьку область.

Станіслав розповів, що з початку війни він з товаришами-волонтерами зробив уже близько 120 таких поїздок! Здебільшого у прикордонні місцевості. Але періодично здійснювали і далекі рейси, насамперед з допомогою українській армії. Серед волонтерів, хто збирає допомогу і її відвозить, – українці і поляки. Працюють спільно, злагоджено. Щодо допомоги нашим військовим, то воліють доставляти її безпосередньо на фронт, у наші підрозділи. Давно налагодили такі контакти, допомогу збирають і привозять конкретно за заявками, замовленнями наших військових. Те, що найбільше потрібне на передовій, аж до таких побутових речей, як засоби гігієни.

...Чарівний Перемишль живе загалом мирним життям. Адже Польща вже 24 роки в НАТО і 19 років – у Європейському Союзі. Чого поляки широким бачають і нам, Україні. Проте подих війни відчувається і в Польщі, мирній європейській країні.

Валентина ВЕТРУК-ОЛЬШАНСЬКА

Чарівна сила слів і трав

Це вірші вчительки з Херсона, досвідченої, з романтичною і світлою душею. З отого мужнього й незламного Херсона, який пережив і ще переживає тяжку окупацію. І бореться. А Валентина Василівна з міста не виїжджала. Досить довго добиваючись від Міністерства освіти і науки відповідного грифу, Валентина Василівна в 2019 році нарешті змогла видати неймовірно цікаву, як на мене, й цінну книжку “Моя улюблена мова. Українська граMATика у віршах”. І про це можна багато говорити і дискутувати. А ще вона має два рукописи майбутніх книжок віршів для дітей: “Ми діти України” та “У дружбі з природою”. Так, у її творчості досить багато дидактики, і це зрозуміло: вчителька має свою мету й свою аудиторію. Але вона душею – поет. Причому і поет-лірик, і поет-гуморист. Я вибрала для презентації веселу частину доробку Валентини Ветрук-Ольшанської. А спонукали її до поетичної праці книжки незабутнього Дмитра Білоуса...

Наталка ПОКЛАД, письменниця

Фауна і флора

Запитав учитель Дору:
– Що таке, скажи нам, флора? –
Дора, знітившись, стоїть,
Ані пари з вуст – мовчить.

Все змішалось в голові:
Фауна і флора, –
Тож невпевнено себе
Почуває Дора.

Їй підказує Марина:
– Це усі, що є, рослини.
Ти, будь ласка, не зітхай,
Все зелене називай.

Та початку не розчула
Бідолашна Дора.
– Крокодил, – вона зітхнула, –
Ось зелена флора.

Ой, піду до річки,
До річки, на лужок.
Я знаю: там багато
Красивих квіточок.

Ось тут росте ромашка:
Присяду, роздивлюсь,
А там он – незабудка,
До неї нахилилось.

Аж ген росте на пагорбі
Фіалочка лілова,
Я хочу задивлятися
На неї знову й знову.

Там півники-рослини
З боліття виглядають.
Вони людей лікують –
Про це всі добре знають.

Любисток жовтим цвітом,
Як сонечко, сіяє.
Я чула, що трава ця
Чарівну силу має.

Та рвати без потреби
Не стану квітів цих –
Нехай милують очі
Дорослих і малих.

Не плакав...

– Сьогодні шеплення робили
Усім у нашій класі, –
Хвалився вдома мамі
Синочок Опанасій.
– А ти не плакав,
Мій маленький? –
Спитала сина
Ніжно ненька.
– Ні, я не плакав,
Не стогнав:
Мене ніхто
Не наздогнав!

Оголошення

Висіло оголошення
Про котика Пушка:
Просили повернути
Вусатого друга.

Писали в оголошенні,
Що майже дві години
Минуло, як пропав кіт
З якоїсь там причини.

А ще повідомлялося,
Що в нього ніжна вдача,
І що мишей в коморі
Ловити не ледачий;

Що не сиру – варену
Кіт рибу їсть шоранку
І дуже полюбляє
Сосиски та сметанку;

Що нитяним клубочком
Погратись любить котик,
І молоко смакує
Йому, а не компотик...

Шкода, що в оголошенні
Забули написати,
Який Пушок на вигляд
Й кому його віддати...

На баштані

До бабусі з дідусем
Приїхала Таня.
Ще ні разу не була
Внучка на баштані.

Ось повіз її дідусь
В поле, в степ широкий,
А баштан – все він і він,
Скільки бачить око.

Таня вийшла із машини
Й розвела руками:
– Ось де м'ячик мій зелений
Купувала мама!

Тато пояснив

– Чому ти запізнився в школу? –
Питає вчителька Миколо.
– Зібравсь на річку я спочатку,
Але мене відмовив татко.

– Татусь твій правильно вчинив
І, сподіваюсь, пояснив,
Чому ти мусиш йти у школу,
А не рибалити, Миколо?

– Авжеж, звичайно, пояснив.
Мені сказав мій тато,
Що черв'яків, на жаль, на двох
Сьогодні малувато.

Таблиця множення

– Таблицю множення вже вивчив? –
Спитав синочка Ермолай.
– Та як свої п'ять пальців знаю,
Хоч серед ночі запитай.

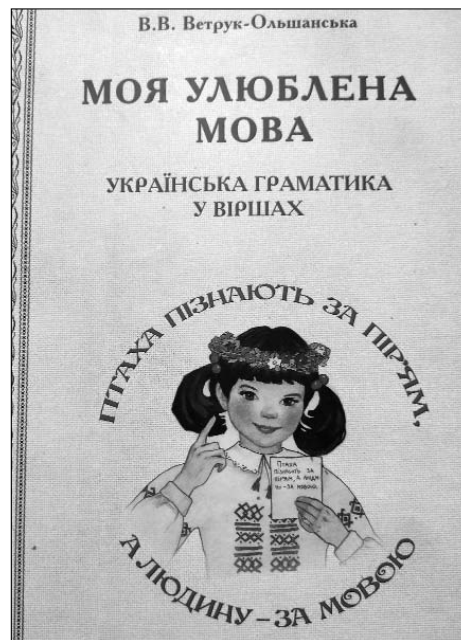
– То скільки ж буде: сім – на вісім? –
Поглянув батько сину в очі.
Син невдоволено промимрив:
– Кажу ж – спитайте серед ночі...

Мама зайнята

– Чому виконує уроки
За тебе завжди тато? –
Запитує суворо
Учителька Гната.
– Тому це так виходить, –
Відповідає Гнатик, –
Що у матусі хатніх справ
Щодня дуже багато.

Чий м'яч?

Залетів футбольний м'яч
На чуже подвір'я
І попав якраз у кошик,
Де сушилось пір'я.
Господиня у цей час
Поралась в дворі,
Узяла м'яча – й несе
Дати дівчорі.
– Чий це м'яч? –
Гука вона.
Зблід Юрась,
Немов стіна.
– А вікно розбилось?
– Ні.
– Киньте м'ячик мій мені.

Скарга

Під час медогляду
Питає лікар Майю:
– На вуха й ніс
Якись ти скарги маєш?

– Скажу відверто: маю, –
Відповідає Майя, –
Бо дуже заважають,
Як светрик одягаю.

Дитяча радість

– Мене сьогодні в школі похвалили, –
Матусі вдома хвасталась Людмила.
– За що ж тебе хвалили, доню мила? –
– Бо двері за собою зачинила!

Благородство

Впіймав на груші дядько
Сусільського Микиту:
– А що ти, хлопче, робиш там? –
Запитує сердито.

Не розгубивсь хлопчина,
Знайшов умить причину:
– Упала ваша грушка
Якраз до нас у сад,
То я її на гілку
Чіпляю вам назад.

Складна ситуація

Стоїть на тротуарі
Хлопчина й гірко плаче.
Питає перехожий:
– Що сталося, козаче?

– Матуся наказала:
“Грицько, не поспішай,
Чекай, коли проїде
По вулиці трамвай”.

Та щось на опійній вулиці
Трамвай я не бачу
І скільки ще чекати –
Не знаю. Тож і плачу.

Робив зауваження

Прийшов Єгор додому
(Була якраз зима) –
Рукав пальта відірваний,
І гудзиків нема.
Бабуся налякалася:
– Це що ж ти наробив?
– Микиті зауваження
Одним одне зробив:
Що на шкільному ганку
Лиш дурень свище зранку.

Цікаве ділення

– Що буде, коли вісім
Розділимо навпіл? –
Запитує учителька
Надійку Красносіл.
Дівча малює вісімку
Старанно на столі.
– Коли ділити впоперек,
То вийде два нулі.
Якщо поздовж –
Дві трійки, –
Відповіла Надійка.

Не було часу

Весь мокрий, винуватий
Прийшов синок до мами:
– Я впав і забруднився,
Бо не помітив ями.

– В нових штанях, синочку? –
Зітхає скрушно мати.
– Це сталося так швидко,
Що я не встиг їх зняти.

Чесне зізнання

Питає учитель
Іванченко Таню:
– Хто виконав знову
За тебе завдання?
– Я, чесно, не знаю,
Чи мама, чи тато,
Бо вчора раненько
Вляглася я спати.

Пожалів маму

– Чому не прийшла
Твоя мама на збори? –
Запитує вчителька
Костика вчора.

– Бо я не сказав, –
Відказав він умить, –
Й без них голова
В мамі часто болить.

Не проблема

– Я знову хочу бачити
Батьків твоїх, Іванку!
– Я можу їхні фото
Принести завтра зранку.

І в будь-яку хвилину,
Галино Омелянівно,
Як тільки забажаєте,
То зможете поглянути.

Розмова про домашніх улюбленців

Запитав Андрійко Рому:
– В тебе є собака вдома?
– Ні, немає.
– Ну, а кішка?
– Теж немає. Тільки мишка.
– В клітці мишка чи в норі?
– На комп'ютернім столі.

Не вгадала

– Чому такий брудний ти? –
Пита сестра суворо. –
Я навіть відгадаю,
Що їв сьогодні, Жоро.
– Ну ж, спробуй відгадати, –
Сестричці мовить братик.
– Яечню, – каже Алла.
– А от і не вгадала,
Яечню їв я вчора, –
Відповідає Жора.

По гудзиках

– Чи зміг би ти у темряві
Пальто своє впізнати? –
З цікавістю запитує
Сестричка свого брата.
– Звичайно, зможу, – каже брат, –
По гудзиках впізнаю.
– А що в них особливого?
– Їх на пальті немає.

Сорочка з коротким рукавом

– Яку сорочку, мамо,
Дасте мені у школу? –
Із ванної кімнати
Запитує Микола.
– З коротким, синку, рукавом.
Чому про це питаєш?
– Бо доки руки мити,
Матусенько, не знаю.

Найсильніший

– Як у тебе справи, синку,
З географії у школі?
– Найсильніший я у класі! –
Каже гордо батьку Коля.
– Та невже це, синку, правда?
– Щира правдонька моя,
Бо з учительської глобус
В клас завжди заносу я.

Пограти у президента

У нещодавно створеному театрі CULT відбулася прем'єра вистави “Хто хоче зіграти в президента”. Це шпигунська комедія, де в головній ролі виступає президент неназваної європейської держави. Однієї доленосної ночі він одночасно стикається з дружиною та коханкою. Йому доведеться зробити не тільки любовний, але й політичний вибір, від якого залежатиме майбутнє країни.

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото із соціальних мереж

— На написання саме такої п'єси надихнула біографія Джона Кеннеді і його неперборна любов до жінок, а ще той факт, що його дружина Жаклін Кеннеді мирилася з цим і йому пробачала, — розповів автор п'єси та режисер-постановник **Богдан Гнатюк**. — Принаймні так говорить історія. П'єса написана у 2016 році і вперше побачила сценічне втілення в Полтавському театрі імені Миколи Гоголя. Режисером був Сергій Павлюк. Вистава мала місцевий успіх, але, вочевидь, через політичну складову доволі швидко була знята з репертуару.

Чому я вирішив поставити цю виставу і чому саме зараз? Тому що в часи великої повномасштабної війни ми (і це природно) забули про мирну буржуазну політику. А саме про таке політиканство старого зразка я і захотів поставити виставу. І, звісно, хотів, щоб моя п'єса знайшла своє втілення у столиці. Тепер я можу з гордістю сказати, що всі мої п'єси гралися в київських театрах.

Репетиції відбувалися жваво, але було багато питань, що потребували колективних рішень. Зокрема, ми вирішили доволі радикально скоротити п'єсу. Я був не проти — це пішло на користь постановці.

Виставу продемонстрував театр CULT. Це новонароджений театр, який заснував відомий актор Назар Борушок. Виконавці ролей — Назар Борушок, Тетяна Кришталь, Олеся Голуб, Ірина Сопіт, Олег Терновий. Це молоді актори, хтось — із Київської академічної майстерні театрального мистецтва “Сузір'я”, хтось — із Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка. Вони зарядили виставу своєю молодістю, красою й талантом. Сценографією і костюмами традиційно займався я, мені це подобається.

Мої плани на майбутнє — написати містичну п'єсу про привидів, про життя та смерть.

Також ми попросили розповісти про роботу над виставою самих акторів.

Назар Борушок, виконавець ролі Президента, засновник театру CULT:

— Я грав майже в усіх виставах, які поставив Богдан Гнатюк за своїми п'єсами. З ним комфортно працювати, його матеріал легко вчити. Мені подобаються сюжети, стилістика твору і гумор, який він вкладає навіть у драматичні історії.

Як режисер Богдан дає волю акторам. Якщо я як виконавець пропоную йому якусь фізичну дію або текстові вставки, то переважно він їх приймає. Завжди йде на контакт, знаходить компроміс з акторами. Я б сказав — це демократичний режисер.

Коли я відкрив свій театр CULT і запросив Богдана Гнатюка, то він мені сказав: “У мене є така п'єса, не хотів би зіграти?” Я

одразу ж погодився, а коли прочитав текст, то був у захваті. Мені дуже сподобалася ця комедія.

Під час репетицій ми не переривалися через повітряні тривоги. Хоча вони, звісно, позначалися на нашій роботі, адже актори не завжди могли прийти вчасно. Але ми встигли зробити виставу і зіграти її вперше в той день, як і планували. Загалом підготовчий процес тривав три місяці.

Я граю Президента. А коли ми щось чуємо про президента, то виникають якісь асоціації. Богдан сказав, що тут немає жодних посиленнєй ні до нинішнього, ні до попередніх президентів. У цьому персонажі живе кілька особистостей, і кожна з них цікава по-своєму. Він любить дітей, жінок, свою країну. Якби це була лише одна особистість, то образ вийшов би одноманітний. А так президент у нас багатогранний, має кілька облич.

З мого боку було багато текстової імпровізації, інших цікавих моментів, звісно, погоджених із режисером. Я не копіював жодного з президентів, аби в людей не виникло асоціацій. Це окрема історія, яка ніяк не пов'язана з нашими реаліями.

Поруч зі мною — прекрасні актори з Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка Тетяна Кришталь та Олег Терновий, які чимало допомагали режисерові, внесли багато цікавих ідей під час роботи над виставою. Олеся Голуб, яка виконує роль першої леді, — теж професіоналка своєї справи. Працюємо з ними не вперше, тому швидко знаходили спільну мову. І, звичайно, Ірина Сопіт, з якою я пройшов великий театральний шлях. Насамперед маю на увазі вистави “Кафе “Республіка” та “Украдена краса”.

До своєї ролі традиційно є за-

уваження. Я завжди самокритичний. Розумію, що як би не зіграв, завжди можна краще. Але задоволений, що встигли втілити цей проєкт у життя досить швидко.

Хотів би кілька слів сказати про театр CULT, створений вже після початку повномасштабного вторгнення. У перші місяці війни зі своїм другом Віталієм Стеценком ми були в територіальній обороні на заході України. Якимось стояли разом на блокпосту о 5-й годині ранку і говорили про мистецтво, якими будуть театр і кіно під час великої війни. Виникла ідея створення свого театру. Віталій допоміг фінансово. Винайняли приміщення, я разом із батьком зробили практично всю фізичну роботу з його облаштування. Через місяць ми вже відкрилися.

За кілька місяців, що минули відтоді, наш театр став пізнаваним. Крім гри власних вистав, здаємо приміщення в оренду для інших проєктів. У планах — створення культурного центру, де відбуватимуться також пізнавальні лекції, концерти, інші мистецькі акції. Хочемо показувати унікальне кіно, приміром, “Пропаду грамоту”.

Зараз у нашому репертуарі переважно комедійний жанр. Хотілося б, аби театр відволікав глядачів від того, що відбувається навколо, і щоб вони занурювалися в позитив, могли відпочити, отримати культурне задоволення.

Нещодавно у нас вийшла вистава за п'єсою Дмитра Корчинського “Колаборант”. Гастролювали з нею по Україні, всюди були переповнені зали. Зібрали 56 тисяч гривень для батальйону “Братство”. Загалом під час показу всіх вистав ми збираємо кошти на потреби наших військових.

А на початку нового театраль-

ного сезону обов'язково порадуємо наших шанувальників ще однією прем'єрою.

Олеся Голуб, виконавиця ролі Дружини Президента:

— Моя героїня — жінка, яка знає, чого хоче і як цього досягти. Вважає себе у сім'ї шиєю, що може крутити головою, тобто президентом, у той бік, у який їй заманеться. Але в специфічний жіночий спосіб. Вона наділена мудрістю й хитрістю. Дізнавшись про зраду чоловіка, мститься витончено та безжально.

Шойно я перечитала п'єсу, то одразу зрозуміла, що це моя роль. Мені до вподоби грати негативних персонажів або тих, хто змінюється під час вистави, має розвиток. Моя героїня різнопланова, я накидала собі образ цієї жінки і під час репетицій поступово його втілювала. Що ближче до прем'єри, то більше докладала зусиль. А коли в залі вже глядач, то, звісно, віддача більша, відбувається взаємний обмін енергіями і виникає катарсис.

Репетиції були різні — короткі й довгі, легкі та виснажливі. Вся вистава створювалася в команді з партнерами, але була необхідна й домашня робота над своїм персонажем.

Від себе в образ героїні намагалася додати жіночності, якісь риси поведінки. Хоча характер у мене зовсім інший, але найцікавіше проявляти саме ті риси,

яких у тебе насправді немає чи є, але виражені мінімально, і тоді ти їх немов роздмухуєш. Натомість грати саму себе нецікаво.

Працювала з різними режисерами, кожен із них — мов інша книга. Серед них Богдан Гнатюк давав нам чи не найбільше волі, можливостей для імпровізації, для акторських фантазій. Після прем'єри він сказав: “Головне — це актор, а вже потім — режисер”. Саме тому він і дозволяв нам найбільш безумні ідеї, хай навіть не всі вони ввійшли в кінцевий малюнок вистави.

Задоволена роботою нашої команди, але бачу, над чим ще треба попрацювати. Думаю, що з третього показу все стане на свої місця.

Ірина Сопіт, виконавиця ролі Софії:

— Готова підтримувати Богдана Гнатюка в усіх його проєктах. Я вірю, що в нього велике майбутнє. А його п'єса “Украдена краса” вартує того, аби за нею зняли кіно.

Цю виставу, яку ми шойно випустили, далекого 2017 року ставили в Полтаві. Я тоді купила квиток на автобус і поїхала дивитися. Була в захваті не стільки від постановки, скільки від сюжету. Дуже цікава емоційна вистава.

Найбільше мені сподобався образ Софії, роль якою нині виконує режисерів за те, що дав можливість обирати, кого я хочу зіграти. Саме під час прочитання тексту я закохалася в образ цієї героїні.

Спочатку вона здається сірою мишкою, що перебуває в тіні. У президента є яскрава дружина та коханка. І тут несподівано Софія каже президенту: “Я хочу від вас дитину. У мене теж можуть бути права, як і в кожній жінки, яка побувала в ліжку президента”.

До самого тексту корективів я не пропонувала. Вважаю, що персонаж має бути таким, яким його задумав автор. А над самим образом багато працювала, думала, як цікавіше подати свою героїню, її характер, одяг.

Щось додала і від себе. Вважаю, що в кожного актора і кожної акторки багато емоцій. Але в повсякденному житті ми не використовуємо весь спектр характеру. А робота виконавця над роллю полягає в тому, що він шукає саме ту емоцію, яка підійде його персонажу.

Вважаю, що на цьому етапі зробила все для своєї героїні. Впевнена, що з кожною виставою вона ставатиме кращою, цікавішою і відкриватиме в собі нові грані.

Екопікнік рятує гори

Олександр КРАВЧУК,
учасник екопікніку
Фото Владислави Мазур

"Прибери Карпати, як у себе біля хати" – саме таким девізом щомісяця, окрім зими, розпочинають свою волонтерську місію прибиральники екоініціативи CHYSTO.DE з порятунку Закарпатського моря. Закарпатським морем називають споруджене у 1955 році Вільшанське водосховище, що розкинулось на річці Теребля в Хустському районі Закарпатської області, неподалік села-музею Колочава.

Як зазначають організатори екопікніків, їхньою місією є повернення уваги суспільства до проблеми нераціонального споживання природних ресурсів, засмічення природи твердими побутовими відходами та через власний приклад, завдяки екопікнікам, навчальним програмам, еколекторіям – пробудити бажання до свідомого споживання, сортування та дбайливого ставлення до довкілля в усіх українців.

8–9 липня відбувся вже двадцятий екопікнік за участі майже двохсот екоактивістів (наймолодшому учаснику, що разом із батьками прибув на Берег, – лише 7 місяців) з різних регіонів України та світу в мальовничому селищі Мерешор задля збереження ландшафтного заказника "Берег Закарпатського моря". Організаторами екопікніків є команда ГО "CHYSTO.DE", яка ініціювала надання унікальній території офіційного статусу ландшафтного заказника, що оточений Національним природним парком "Синевир".

За два дні активної роботи волонтерів з Берега Закарпатського моря було прибрано майже 4050 кг відходів.

Після прибирання берегової лінії учасників пригостили смачним обідом від Колочавської громади та знайомили з локальними стравами цього краю, музичною культурою Тереблянської долини, а також учасники мали змогу взяти участь у майстер-класах з гри на традиційних музичних інструментах, зокрема, скосівці, трембіті, дрімбі й послухати гру місцевих музик як у сольному, так і ансамблевому виконанні місцевого гурту "Весільна Деца". Яскравою частиною культурної програми став театральний-хореографічний виступ місцевих школярів на тему екологічної свідомості та закликом до раціонального використання речей у побуті.

На думку учасника проекту Віктора Рибарчука, що працює в ІТ-галузі, реалізація екопікніків неабияк змінює українців, котрі приїжджають з різних регіонів України та об'єднуються заради спільної мети.

Важливою рисою екопікніків залишається просвітницька діяльність у межах проекту, а саме формування екологічної свідомості співгромадян. Так, у перший день екопікніку, для учасників підготували перегляд документального фільму на екологічну тематику – "І кожна річка" режисерки Олеси Моргунець-Ісаєнко. Зранку другого дня відбувся еколекторій на тему: "Сортування, вторинна переробка, марку-

вання пластиків" від екотренерки з Ужгорода – Івонни Трофіменко. А після здобутих знань на учасників чекало частування-сніданок від Драгівської громади з найсмачнішими у світі міні-голубцями.

Ювілейний екопікнік минув в атмосфері спільної радості від командної роботи і внутрішнього задоволення від очищення берегів Закарпатського моря. Адже там розумієш, що твій особистий невеликий внесок у таку велику справу є справді важливою місією у створення екологічної родини, яка з кожним екопікніком розширюється та росте. А поки організатори й учасники насолоджуються результатом своєї праці, переглядають відзняті фото та відеоматеріали, а також готуються до наступної зустрічі, запрошуємо вас долучитися до екородини на 21-й екопікнік з командою CHYSTO.DE вже 12–13 серпня. Разом змінюймо себе та нашу країну на краще.

СЛОВО

Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Звернення до наших читачів, передплатників, просвітян

Друзі! Тижневик "Слово Просвіти" – один із небагатьох нині існуючих островів незалежного українського слова в інформаційному морі – за певного "сприяння" нашої влади опинився на межі припинення свого існування. І тільки ми самі, хто любить, шанує і дорожить українським правдивим і об'єктивним словом можемо допомогти "Слову Просвіти". Будь-яка фінансова підтримка видання – це вагомий внесок в українську справу. Тож подасмо Вам наші банківські реквізити:

АТ "Сенс Банк", р/р UA 30300346000002600 2016994001; отримувач: ГО "Всеукраїнське товариство "Просвіта" ім. Тараса Шевченка; код ЄДРПОУ/ІНН: 00031756.

Призначення платежу заповнюється платником так, щоб надати повну інформацію про платіж.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство "Просвіта"
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Ігор ЗОЦ

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова)

Павло МОВЧАН
Микола ТИМОШКІ
Георгій ФІЛІПЧУК
Микола ГОЛОМША
Юрій ГАНДЗЮК
Галина ДАЦЮК
Євген БУКЕТ

Відповідальний секретар

Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури

Едуард ОВЧАРЕНКО
279-39-55

Літературна редакторка

Галина ДАЦЮК
Коректорка
Олена ГЛУШКО

Комп'ютерна верстка

Ірина ШЕВЧУК
Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:

вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ "Мега-Поліграф",
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.

Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.

При використанні наших публікацій
посилання на "Слово Просвіти"
обов'язкове.

Індекс газети
"Слово Просвіти" – 30617

Листування з читачами –
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.

